

SECTION III. THEORETICAL ISSUES OF SYNTAX

Tetyana Boboshko

УДК 811.111+81'42

ВЕРБАЛЬНА РЕАЛІЗАЦІЯ МАНІПУЛЯТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОЦІННИХ РЕАКТИВНИХ ВИСЛОВЛЕНЬ

The present article considers a typology of manipulative estimative reactions, determines a complex of strategies and tactics realized in these statements as well as functions of the reactions under study. The author investigates the verbal (explicit and implicit) means of manipulative estimative reactions representation at the phonological, morphological, lexical and semantic, syntactic levels.

Keywords: estimation, manipulative speech influence, manipulative estimative reactions, strategies and tactics, functions.

Постановка проблеми. У результаті якісних змін, що настали у світі, маніпулювання свідомістю вийшло на передову позицію та відіграє багато в чому визначальну роль у соціальних процесах. Зважаючи на поширеність різноманітних технологій, маніпуляція як різновид прихованого впливу все частіше стає предметом не лише соціологічних, психологічних, а й лінгвістичних студій. У цьому ракурсі оцінні висловлення як засоби мовленнєвого маніпулятивного впливу заслуговують на особливу увагу [Зирка 2005; Hunston, Thompson 2001], а його всеохоплювальний характер (політичний, рекламний, педагогічний дискурс, міжособистісне спілкування тощо) зумовлює *актуальність дослідження*.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення феномена та механізму маніпуляції неможливе без звернення до класичних джерел із цього питання. Особливості й наслідки впливу у різні часи вивчали такі автори: Є.Л. Доценко («Психологія маніпуляції»), В.П. Шейнов («Скрытое управление человеком»), Г.Г. Почепцов («Психологические войны»), С.Г. Кара-Мурза («Манипуляция сознанием»), Г. Шилер («Маніпулятори свідомістю»), Е. Шостром («Человек-манипулятор»), R. Goodin («Manipulatory Politics») та ін.

Маніпуляція як специфічна комунікація та вербальні засоби її реалізації знайшли відображення у наукових розвідках таких мовознавців: О.М. Бикова, Н.В. Василенко, В.В. Зірка, Г.А. Копніна, Т.В. Полетаєва, В.В. Різун, Л.І. Рюмшина, І.Ю. Шкіцька, N. Chomsky, T. van Dijk та ін.

Постановка завдань дослідження. Незважаючи на те, що оцінні висловлення як важливі засоби маніпулювання [Зирка 2005] досліджуються у всіх сферах інституційного дискурсу, маніпулятивному потенціалу естиматії у повсякденному міжособистісному спілкуванні, що досить точно стилізується у сучасній художній літературі, приділяється *недостатньо уваги*.

Мета нашої статті полягає у визначенні особливостей репрезентації маніпулятивних оцінних реактивних висловлень у творах сучасної англomовної художньої літератури.

Для досягнення цієї мети вирішимо декілька **завдань**: 1) наведення типології маніпулятивних оцінних реактивних висловлень (ОРВ); 2) визначення комплексу стратегій і тактик, що реалізуються в маніпулятивних ОРВ; 3) установлення функціональної спрямованості маніпулятивних ОРВ; 4) вивчення вербальних (експліцитних й імпліцитних) засобів, що передають оцінне забарвлення на фонологічному, морфологічному, лексико-семантичному та синтаксичному рівнях маніпулятивних реплік.

Варто наголосити, що **матеріалом дослідження** слугує художня проза британських і американських авторів початку ХХІ століття. Методом суцільної вибірки відібрано та

проаналізовано понад 300 фрагментів маніпулятивних ОРВ, яким притаманна уся палітра специфічних ознак мовленнєвого впливу.

Виклад основного матеріалу. У комунікативно-прагматичному руслі дослідження очевидним є розуміння *оцінного реактивного висловлення* (ОРВ) як мовленнєвого акту, що: 1) слугує засобом вияву мовленнєвого впливу (перлокутивного ефекту) ініціувальної репліки; 2) одночасно виражає інтенцію (стратегії й тактики) щодо співбесідника; при цьому адресант й адресат обмінюються комунікативними ролями; 3) реалізує певну функціональну спрямованість у дискурсі [Приходько 2001].

Необхідно зауважити, що естимації притаманна подвійна природа: як результат акту оцінювання вона є когнітивною категорією, а як засіб впливу на адресата категорія оцінки розглядається у прагматичному, маніпулятивному аспектах [Зирка 2005: 153].

У рамках дослідження актуальним є поняття *мовленнєвої маніпуляції* як різновиду маніпулятивного впливу, що здійснюється шляхом умілого використання певних мовних ресурсів з метою прихованого впливу на когнітивну, емоційну та поведінкову сфери життєдіяльності адресата [Копнина 2008: 25]. Одним із головних факторів розрізнення маніпуляції та персуазивності В.В. Зірка вважає збереження в адресата ілюзії незалежності дій та прийняття рішень [Зірка 2005: 6].

Хоча в більшості випадків маніпулятор ставиться до співрозмовника або слухача як до засобу досягнення власних цілей [Доценко 1997; Кара-Мурза 2004], маніпуляція може здійснюватися і в інтересах особи, на яку впливають, незважаючи на те, що запропоновані дії не збігаються з її актуальними бажаннями [Иссерс 2013; Шкіцька 2012].

На основі класифікації видів маніпуляції, запропонованої психологом Є.Л. Доценко [Доценко 1997: 157], та здійснених емпіричних досліджень презентуємо **типологію маніпулятивних оцінних реактивних висловлень** залежно від досягнутого перлокутивного ефекту: 1) ОРВ маніпуляції образами (37 %); 2) конвенційне маніпулятивне ОРВ (17 %); 3) операційно-предметне маніпулятивне ОРВ (11 %); 4) ОРВ експлуатації особистості співбесідника (12 %); 5) ОРВ маніпуляції духовністю (23 %).

Механізм маніпулятивного впливу у сфері міжособистісного спілкування найкраще можна дослідити, розглядаючи його у термінах маніпулятивних стратегій і тактик.

Маніпулятивна стратегія трактується як процес розробки та реалізації комунікативного завдання, яке мовець ставить для здійснення маніпулятивного впливу [Шкіцька 2012: 48].

Під маніпулятивною тактикою розуміємо мовленнєву дію, що відповідає певному етапу у реалізації тієї чи іншої стратегії й спрямована на переконання адресата здійснити дію, вигідну маніпулятору [Копнина 2008] або, як уже зазначалось, таку, що не суперечить інтересам об'єкта маніпуляції.

Г.А. Копнина зауважує, що маніпулятивність стратегій / тактик задається перш за все намірами мовця [Копнина 2008].

У результаті здійсненого прагматичного аналізу встановлено, що у текстовому просторі досліджуваних ОРВ адресат, який за правилом зміни ролей став уже адресантом (мовцем), реалізує *маніпулятивну стратегію* та комплекс відповідних *тактик* (Таблиця 1):

Таблиця 1.

Тактики, що реалізуються в маніпулятивних оцінних реактивних висловленнях
(із зазначенням відсоткового співвідношення тактик для кожного виду ОРВ)

Маніпулятивні ОРВ і тактики їх реалізації	маніпуляції образами	конвенційне	операційно-предметне	експлуатації особистості	маніпуляції духовністю
вплив на емоції й почуття	37 %	33 %	36 %	62 %	65 %
відкладення / уникнення	6 %	21 %	24 %	13 %	9 %

відповіді					
нав'язування власної чи суспільної думки	2 %	35 %	21 %	19 %	9 %
звернення до інтересів, потреб	13 %	–	18 %	–	–
надання гарантій	11 %	4 %	–	–	15 %
Ідеалізація	20 %	4 %	–	–	–
покликання на авторитет	7 %	–	–	–	–
перенесення провини на інших	2 %	–	–	–	–
Інше	2 %	3 %	1 %	6 %	2 %
Всього:	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Як бачимо, найбільш вживаними виявилися *тактики впливу на емоції й почуття, відкладення / уникнення відповіді й нав'язування власної чи суспільної думки*, що відповідають вищезгаданім умовам успішного здійснення маніпуляції [Зирка 2005; Van Dijk 2006].

У встановленні *функціональної спрямованості маніпулятивних ОРВ* у дискурсі отримані такі результати: із визначених функцій оцінних реактивних реплік (фатична, спонукальна, маніпулятивна, акумулятивна, когнітивна, емотивна) у досліджуваних висловленнях найчастіше реалізуються *маніпулятивна* (комунікант намагається здійснити прихований вплив на поведінку співрозмовника, модифікувати систему його цінностей та установок, намірів, поглядів, уявлень, оцінних критеріїв із метою власної вигоди або ж на благо об'єкта маніпуляції, суспільства [Hunston, Thompson 2001: 6; Шкіцька 2012: 8; Бацевич 2009: 34]) й *спонукальна* спрямованість (здійснюється прямий (явний) вплив на інтенції співрозмовника виконувати певні фізичні, інтелектуальні, духовні та інші дії [Бацевич 2009]).

Підкреслимо, що усі маніпулятивно-оцінні стратегії / тактики й функції ОРВ реалізуються у своєрідному виборі засобів вираження естимативного висловлення. Однак, як стверджує Т. ван Дейк, дискурсивні структури як такі не є маніпулятивними: вони набувають зазначеної властивості у специфічних комунікативних ситуаціях і в способах їх інтерпретації мовцями у певних контекстах [Van Dijk 2006: 372].

Загальновідомо, що у вербальній комунікації інформація може передаватися двома способами: прямим (експліцитним) та непрямим (імпліцитним) [Бацевич 2009: 173].

Зазначимо, що сутність категорії оцінки, у тому числі її маніпулятивний потенціал, найповніше виявляється лише на лексико-семантичному рівні, а засоби її вираження на фонологічному, морфологічному та синтаксичному рівнях слугують своєрідними «(де)інтенсифікаторами».

Серед найбільш вживаних *фонологічних засобів* відображення маніпулятивних ОРВ виділяємо інтонацію (60 %), мовленнєву паузацію (22 %), логічний та емпатичний наголос (15 %), що виражаються у тексті у вигляді курсива, підкресленого тексту, знака оклику, трьох крапок, написання з великих літер, тире, мультиплікації літер тощо. Усім цим засобам суттєвим чином притаманний прагматичний характер, тобто вони є носіями впливовості у стратегічній комунікації [Селіванова 2006: 193].

Відповідно до результатів *морфологічного* аналізу фактичного матеріалу, найбільш вживаними експліцитними частиномовними засобами вираження естиматії у маніпулятивних реактивних репліках є прикметники (17,3 %), іменники (12,4 %), дієслова (11,6 %), прислівники (6,8 %), рідше займенники (3 %), числівники (1,6 %), вигуки (1,9 %) та їхні сполучення (45,4 %). Серед імпліцитних засобів маніпулятивним потенціалом володіють модальні дієслова та модальні слова (*possibly, probably, sure*) (38 %), деякі сполучники (*but*) (5 %) й частки (*not, even, yet, still, though* тощо) (26 %), неозначені займенники (27 %) тощо. Загалом, усім вищеперерахованим засобам як частинам мови не притаманна функція впливу, але у специфічному поєднанні лексико-семантичного значення, яке вони відображають, та відповідно до інтенцій мовців морфологічні засоби набувають персуазивного потенціалу.

У якості **лексико-семантичних засобів** репрезентації маніпулятивності оцінки виступають **абсолютно-оцінні** (4 %) (*good, well, difficult etc.*), **дескриптивно-оцінні** (60 %) (*charming, powerful, skinny, demanding etc.*), **оказіонально-оцінні** (імпліцитні) одиниці (36 %) (*family, a free spirit, a little ray of sunshine etc.*) [Дюміна 2005].

Маніпуляція реалізується переважно у висловленнях із оцінкою моральних якостей, характеру особи (20 %), намірів, почуттів, бажань (16 %), діяльності (9 %), стилю одягу та оформлення закладів (9 %), можливостей (7 %), фізичного й душевного стану (5 %), із оцінкою ситуації, зовнішності, поведінки, стосунків (по 4,7 %), суспільно-політичних поглядів і соціально-майнової ознаки (3 %), із оцінкою місця й предметів навколишнього середовища, фактів, історичних подій, враження, ефективності (по 2,4 %) тощо.

Стилістично знижені елементи в аналізованих висловленнях (просторічні, лайливі слова, жаргонізми), окрім реалізації оцінної та експресивної функції, є засобом привернення уваги співрозмовника, і, отже, сприяють «засвоєнню» маніпулятивної інформації.

Як лексико-семантичні засоби репрезентації оцінки презентованою є переважно емоційно-експресивна лексика: **стилістичні фігури** (23 %) (порівняння, антитеза, оксюморон, градація тощо) й **тропи** (77 %) (гіпербола, метафора, іронія, епітет тощо), що надають висловленням живості, своєрідності, змушують співрозмовника некритично сприйняти бажані для маніпулятора факти.

У досліджуваних джерелах поширеним є **звертання**, яке на думку І.Ю. Шкіцької, слід розглядати як оцінно-характеризувальний інструмент здійснення мовного впливу на співрозмовника [Шкіцька 2012: 206].

І.В. Смуцинська переконана, що імпліцитність і конотативне навантаження фігур виступають важливими засобами й можливістю «завуалювати» неприємну думку [Смуцинська 2009], яку маніпулятор намагається «помістити» у свідомість співбесідника.

На **синтаксичному рівні** маніпулятивний ефект ОРВ досягається із застосуванням висунення мовних одиниць на передній план (*foregrounding*), а саме таких її засобів: транзитивності комунікативної ситуації, чергування активного та пасивного станів, елементів модальності, номіналізації, підвищення значення першого слова висловлення [Van Dijk 2006], із застосуванням банальних фраз перед подачею маніпулятивної інформації, алогічних тверджень, складнопідрядних умовних речень, емпатичних конструкцій тощо.

В аспекті реалізації маніпулятивного потенціалу ОРВ значна увага приділяється 1) **стилістичним фігурам** (36 %) (паралелізм, парцеляція тощо) і 2) **тропам** (64 %) (еліпсис, апосіопеза, полісиндетон, асиндетон, повтор, перерахування, тавтологія, парантеза, відокремлені члени речення тощо), що надають тексту динамічності, більшої виразності, посилюють його експресивність й персуазивний потенціал [Смуцинська 2009].

Значну роль у маніпулятивному мовленнєвому впливі відіграють індикатори суб'єктивності судження (*believe me, trust me, you know*, повтор займенника *I* тощо), що створюють ефект ненав'язливості, але, водночас, змушують адресата сприймати маніпулятивну інформацію без її раціонального осмислення.

Найбільш вживані вербальні засоби репрезентації маніпулятивних ОРВ на кожному із зазначених мовних рівнів подаємо в Таблиці 2:

Таблиця 2.

Найбільш вживані вербальні засоби репрезентації маніпулятивних оцінних реактивних висловлень (ОРВ)

Маніпулятивні ОРВ і засоби їх вираження	маніпуляції образами	Конвенційне	операційно-предметне	експлуатації особистості	маніпуляції духовності

Фонологічний рівень	експліцитні й імпліцитні	інтонація, логічний наголос	інтонаційні конструкції	мовленнєва пауза, інтонація	інтонація, логічний наголос	пауза, інтонація, логічний наголос
Морфологічний рівень	експліцитні	N, Adj, Adj+N, to be+Adj	Adj, Adj+N	Adj, N	to be+Adj Adj, Adv	V, to be+Adj
	імпліцитні	Indef. Pron, Particle, modal V	Particle, Indef. Pron	Modal words	Indef. Pron, Particle, modal V	Modal V, modal words
Лексико-семантичний рівень	експліцитні	метафора, епітет, порівняння	метафора, епітет, іронія	метафора, епітет, гіпербола	метафора, епітет, іронія	епітет, гіпербола, порівняння
	імпліцитні	метафора, антитеза, градація	метафора, антитеза	метафора	метафора, антитеза	градація
Синтаксичний рівень	експліцитні	парцеляція, еліпсис, перерахування	парцеляція, еліпсис	парцеляція, еліпсис, повтор	парцеляція, еліпсис, повтор	парцеляція, еліпсис
	імпліцитні	паралелізм, апосіопеза	еліпсис	паралелізм, еліпсис, апосіопеза	еліпсис, апосіопеза	паралелізм, еліпсис, апосіопеза

Вважаємо за необхідне розглянути вище продане теоретичне обґрунтування маніпулятивного потенціалу оцінних реактивних висловлень у їхньому практичному втіленні.

“It’s Aunt Lucille, isn’t it?” I said. “You made that deal with the sheriff?”

He stared hard at me. “She’s family, Peejoe. She’s my sister” [Childress 2003: 310].

Для адекватного трактування ситуації наведемо контекст, у якому вона відбувається. Дядько хлопчика погоджується забрати свідчення про неправомірні дії шерифа щодо афроамериканців, котрі живуть у їхньому місті. В обмін на це поліцейський посприє у визнанні Люсіль божевільною, що, при звинуваченні у холоднокривному вбивстві, стане вагомою причиною для пом’якшення вироку. Така поведінка дядька суперечить поглядам Піджо, котрого вчили ставитися до усіх справедливо й неупереджено. У цій ситуації чоловік змушений вдаватися до маніпуляції свідомістю дитини.

У наведеній діалогічній єдності «питання – відповідь» унаслідок реалізації комунікативних намірів адресанта у реактивній репліці виражається досягнутий перлокутивний ефект (*OPB маніпуляції образами*) і, водночас, інтенції адресата щодо адресанта, які у момент висловлення другої репліки обмінюються комунікативними ролями. У такому випадку наміри адресанта відносно співбесідника відображаються у *маніпулятивній стратегії й тактиках виправдання власних дій, впливу на емоції й почуття*. Зазначимо, що у дискурсі досліджуване реактивне висловлення набуває *спонукальної функціональної спрямованості*, тобто має на меті прямий вплив на співрозмовника. Однак,

на перший погляд, явний вплив приховується завдяки специфічному вибору засобів вираження маніпулятивного оцінного реактивного висловлення. Так, на морфологічному рівні маніпулятивного потенціалу набувають іменники (*family*, *sister*) та присвійний займенник (*my*), лексико-семантичне значення яких можна охарактеризувати як okazіонально-оцінне (імпліцитне), тобто таке, що актуалізується лише в певному контексті за певних умов. Звертання (*Peejoe*), утворене складанням та усиченням основ двох власних імен (*Peter* та *Joseph*), відображає доброзичливе ставлення дядька-маніпулятора до племінника-об'єкта маніпуляції. Імпліцитно вплив здійснюється і на синтаксичному рівні, а саме у використанні явища паралелізму, що прихованим чином повторює маніпулятивну інформацію, тобто закріплює її у свідомості адресата. Про досягнення бажаного перлокутивного ефекту можемо говорити лише базуючись на знанні подальшого розвитку ситуації, але це виходить за коло завдань нашого дослідження.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, маніпулятивні оцінні реактивні висловлення, як вираження перлокутивного ефекту ініціувальної репліки, у дослідженні піддаються комплексному аналізу: визначенню їх тактико-стратегічного потенціалу щодо співрозмовника й установленню функціональної спрямованості маніпулятивних ОРВ. Підтверджено, що маніпулятивний мовленнєвий вплив реалізується у специфічному виборі вербальних засобів, у тому числі й таких, що передають оцінне забарвлення.

У підсумку зауважимо, що на всіх мовних рівнях засобам вираження маніпулятивного потенціалу ОРВ притаманні такі ознаки: використання образності, залучення емоційної складової, введення імпліцитної інформації, застосування комплексу оцінних засобів усіх мовних рівнів, регулювання обсягу висловлення, вибір звичних і зрозумілих (або, навпаки, незрозумілих) мовних одиниць тощо.

Перспективи наступних досліджень убачаємо у вивченні позавербальних засобів реалізації маніпулятивних оцінних реактивних реплік, оскільки, як стверджує С.Г. Кара-Мурза, будь-який жест, тон, погляд можуть бути більш красномовними й, відповідно, впливовими, аніж слова [Кара-Мурза 2004: 15].

References

- Бацевич 2009: Бацевич, Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики [Текст] / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2009. – 376 с.
- Доценко 1997: Доценко, Е.Л. Психология манипуляции : феномены, механизмы и защита [Текст] / Е. Л. Доценко. – М. : ЧеРо, 1997. – 344 с.
- Дюмина 2005: Дюмина, В.П. Компоненты лингвистической оценочности и проблемы перевода [Текст] / В. П. Дюмина // Шестые Федоровские чтения. Университетское переводоведение. – 2005. – Вып. 6. – С. 109-114.
- Зирка 2005: Зирка, В.В. Языковая парадигма манипулятивной игры в рекламе [Текст] : дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.02 / Днепропетровский национальный университет. – Днепропетровск, 2005. – 242 с.
- Иссерс 2013: Иссерс, О.С. Речевое воздействие [Текст] / О. С. Иссерс. – М. : ФЛИНТА : Наука, 2013. – 240 с.
- Кара-Мурза 2004: Кара-Мурза, С.Г. Манипуляция сознанием [Текст] / С. Г. Кара-Мурза. – М. : Изд-во Эксмо : Алгоритм, 2004. – 832 с.
- Копнина 2008: Копнина, Г.А. Речевое манипулирование [Текст] / Г. А. Копнина. – М. : ФЛИНТА : Наука, 2008. – 176 с.
- Приходько 2001: Приходько, Г.І. Способи вираження оцінки в сучасній англійській мові [Текст] / Г. І. Приходько. – Запоріжжя : ЗДУ, 2001. – 362 с.
- Селіванова 2006: Селіванова, О.О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія [Текст] / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
- Смущинська 2009: Смущинська, І.В. Теорія фігур на межі тисячоліть [Текст] / І. В. Смущинська // Вісник КНЛУ. Серія «Філологія». – 2009. – Том 12, № 1. – 14 с.

Шкіцька 2012: Шкіцька, І.Ю. Маніпулятивні тактики позитиву : лінгвістичний аспект [Текст] / І. Ю. Шкіцька. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. – 440 с.

Hunston, Thompson 2001: Hunston, S., Thompson, G. Evaluation in Text : Authorial Stance and the Construction of Discourse [Text] // S. Hunston, G. Thompson. – L. : Oxford University Press, 2001. – 225 pp.

Van Dijk 2006: Van Dijk, T.A. Discourse and Manipulation [Text] / T. A. van Dijk // Discourse&Society. – 2006. – Vol. 17, No. 3. – Pp. 359-383.

Sources and Abbreviations

Childress 2003: Childress, M. Crazy in Alabama / M. Childress. – NY. : Ballantine Books, – 2003. – 383 pp.

У поданій статті розглядається типологія маніпулятивних оцінних реактивних висловлень, визначається комплекс стратегій і тактик, що в них реалізуються, та встановлюється функціональна спрямованість досліджуваних реактивних висловлень. Автор вивчає вербальні (експліцитні й імпліцитні) засоби, що передають оцінне забарвлення на фонологічному, морфологічному, лексико-семантичному та синтаксичному рівнях маніпулятивних реплік.

Ключові слова: категорія оцінки, маніпулятивний мовленнєвий вплив, маніпулятивні оцінні реактивні висловлення, стратегії й тактики, функціональна спрямованість.

Available 12 September 2013.

Tetiana Masytska

УДК 811.161.2'367.332

ФУНКЦІЙНИЙ ВИЯВ ФОРМАЛЬНО-СИНТАКСИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ В СТРУКТУРІ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ

The paper deals the problems of functional syntax. The concept of the theory of syntactical dependencies has been represented, and formal-syntactic and semantic-syntactical dependencies in sentences have been analyzed in the article. Functional types of formal-syntactical dependence in the simple elementary and complicated (not elementary) sentences have been differentiated.

Keywords: simple elementary sentence, simple complicated sentence, formal-syntactical dependence, semantic-syntactical dependence.

У сучасному українському мовознавстві теоретичні питання, що висвітлюють особливості формально-синтаксичної структури речення, становлять одну з важливих проблем сучасної лінгвістики. Дослідження формально-синтаксичної структури речення поглиблює вивчення граматичної будови сучасної української мови у всій функційній багатоманітності внутрішніх синтаксичних зв'язків та інших лексичних і морфологічних явищ. Теоретичне осмислення формально-синтаксичної структури речення представлено в студіях І.Р. Вихованця [Вихованець 1992; 1993], А.П. Загнітка [Загнітко 2011], М.Я. Плющ [Плющ 2011], Н.В. Гуйванюк [Гуйванюк 1999], Н.Л. Іваницької [Іваницька 2004], М.В. Мірченка [Мірченко 2004], К.Ф. Шульжука [Шульжук 2004] та інших. У дослідженнях науковці роблять акцент на поглибленому осмисленні синтаксичних зв'язків і виділюваних на їхній основі членів речення – головних, другорядних, опосередкованих другорядних, детермінантів, дуплексивів. Звертаючи увагу на синтаксичну проблематику в окремих монографіях (див., наприклад: [Вихованець 1992; 1993; Теньєр 1988]), вважаємо необхідним акцентувати увагу на виявленні функційних типів формально-синтаксичної залежності в структурі простого елементарного і простого ускладненого (неелементарного) речень.

Актуальність теми дослідження зумовлена потребою цілісного вивчення і опису всіх можливих функційних типів формально-синтаксичних залежностей у простому реченні та